

# สำเนา

ที่ นร ๐๕๐๓/๒๐๗๙๖

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี  
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ. ....

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

อ้างถึง หนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ ๐๔๐๕/๓๔๕๗ ลงวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๓

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. บัญชีสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วย  
๒. ข้อสังเกตของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีในเรื่องนี้  
๓. บัญชีรายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แจ้งมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องนี้

ตามที่ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ. .... รวม ๒ ฉบับ ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว ไปเพื่อดำเนินการ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีข้อสังเกตในขั้นการตรวจพิจารณาว่าเห็นควรให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เตรียมการเพื่อรองรับการรับบุตรบุญธรรมร่วมกันของคู่ชีวิตที่จะมีขึ้นภายหลังจากที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ (ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร ๐๕๐๓/๑๐๔๓๓ ลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๓) รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เสนอความเห็นมาเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วยแล้ว และสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีข้อสังเกตว่าภายหลังจากที่ร่างพระราชบัญญัติในเรื่องนี้ทั้ง ๒ ฉบับ มีผลใช้บังคับแล้ว ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ให้กระทรวงยุติธรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาศึกษาผลกระทบและแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของคู่ชีวิตที่มีเพศเดียวกันควรได้รับอย่างเท่าเทียมกับคู่สมรสระหว่างชายและหญิงตามกฎหมายอื่นด้วย ความละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ลงมติ

๑. เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ. .... รวม ๒ ฉบับ ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาก่อนเสนอสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

๒. รับทราบแผนในการจัดทำกฎหมายลำดับรอง กรอบระยะเวลา และกรอบสาระสำคัญของกฎหมายลำดับรองที่ต้องออกตามร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ....

๓. ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เตรียมการเพื่อรองรับการรับบุตรบุญธรรมร่วมกันของคู่ชีวิตที่จะมีขึ้นภายหลังจากที่ร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับในเรื่องนี้มีผลใช้บังคับตามข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาต่อไป

๔. ให้กระทรวงยุติธรรมรับความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

๕. ภายหลังจากที่ร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับในเรื่องนี้มีผลใช้บังคับแล้ว ให้กระทรวงยุติธรรมร่วมกับกระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยให้พิจารณาศึกษาผลกระทบและแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ที่คู่ชีวิตที่มีเพศเดียวกันควรได้รับอย่างเท่าเทียมกับคู่สมรสระหว่างชายและหญิงตามกฎหมายอื่นด้วย ตามข้อสังเกตของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

จึงเรียนยืนยันมา และขอได้โปรดพิจารณาดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีต่อไป ทั้งนี้ได้แจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบด้วยแล้ว สำหรับร่างพระราชบัญญัติในเรื่องนี้ รวม ๒ ฉบับ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้ส่งไปเพื่อคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตามมติคณะรัฐมนตรีต่อไปแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

สาวิตรี ชำนาญกิจ

(นางสาวสาวิตรี ชำนาญกิจ)

รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กองนิติธรรม

โทร. ๐๒ ๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๑๓๒๒ (ธนาพันธุ์)

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘ (ck188/D/work/ส.แจ้งมติ)

### บัญชีสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วย

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่..) พ.ศ. ....

๑. สำเนาหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ด่วนที่สุด ที่ กต ๑๐๐๒/๔๙๒  
ลงวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๓
  ๒. สำเนาหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙.๓/๕๒๖๕  
ลงวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๓
  ๓. สำเนาหนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ศย ๐๑๖/๑๔๗๓๒  
ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓
  ๔. สำเนาหนังสือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์  
ด่วนที่สุด ที่ พม ๐๒๐๙/๙๒๖๐ ลงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓
-

บัญชีรายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แจ้ง เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ....  
และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ. .... ให้ทราบ ดังนี้

.....

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๓. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๔. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๕. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน
๖. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๗. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๘. เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
๙. เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม
๑๐. ประธานกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร

**ข้อสังเกตของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับเรื่อง ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ....**  
**และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ. ....**

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าสิทธิและหน้าที่ของคู่ชีวิตตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ยังไม่ครอบคลุมถึงสิทธิและหน้าที่ที่คู่ชีวิตควรได้รับอย่างเท่าเทียมกับคู่สมรสตามกฎหมายอื่น ไม่ว่าจะเป็นสิทธิทางภาษีตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีเงินได้ ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ภาษีมรดก สิทธิทางการเงินและสวัสดิการตามกฎหมายเกี่ยวกับบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ค่าครองชีพ เงินช่วยเหลือในกรณีต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย ประกันสังคม เงินทดแทน กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ สิทธิทางศาลตามกฎหมายเกี่ยวกับการล้มละลายหรือสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายและดำเนินคดีแทนกันตามกฎหมายเฉพาะ รวมทั้งสิทธิทางครอบครัวที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายเกี่ยวกับชื่อบุคคล สัญชาติ การศึกษาภาคบังคับ การคุ้มครองเด็ก และกฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๗ บัญญัติให้เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเห็นควรให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญฯ ภายหลังจากที่ร่างพระราชบัญญัติรวม ๒ ฉบับในเรื่องนี้มีผลใช้บังคับแล้ว เพื่อพิจารณาศึกษาความเหมาะสม ผลสัมฤทธิ์ ผลกระทบของกฎหมาย และใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ที่คู่ชีวิตที่มีเพศเดียวกันควรได้รับอย่างเท่าเทียมกับคู่สมรสระหว่างชายและหญิงในเรื่องดังกล่าวในอนาคต รวมทั้งร่วมกับกระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง พิจารณาศึกษาผลกระทบและแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่ชีวิต ให้มีความเป็นธรรม เท่าเทียม และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสตามกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างแท้จริง โดยเฉพาะหากมีการพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ในอนาคต ควรจะมีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เพื่อให้ความให้คุ้มครองการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมระหว่างเพศในกรณีความแตกต่างของรสนิยมทางเพศ อันจะเปิดโอกาสให้สามารถใช้กลไกนี้ในการแก้ไขกฎหมาย กฎ หรือคำสั่งอื่นๆ ที่มีผลเป็นการเลือกปฏิบัติต่อไป